

ZOFIA ŁĘKAWA, ADAM NOSOWSKI

Ćwiczenia z przedmiotu BANKOWOŚĆ – ewolucja formy dydaktycznej

BANKING course tutorials – the evolution of a teaching form

Abstrakt: Artykuł przedstawia ewolucję formy dydaktycznej ćwiczeń z przedmiotu „Bankowość” prowadzonych przez zespół dydaktyczny Katedry Bankowości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Dokonano analizy dotychczasowych form dydaktycznych, co pozwoliło wyodrębnić i scharakteryzować ich trzy fazy rozwojowe. Ich zakres oraz postać warunkowane były zarówno chęcią ciągłego doskonalenia i podnoszenia jakości kształcenia, jak i działaniem uwarunkowań zewnętrznych. W ramach każdej z faz opracowano adekwatne formy dydaktyczne, których przykłady przedstawione zostały w artykule. Starano się w nich wykorzystywać rzeczywiste dane, przy zapewnieniu spójności merytorycznej i atrakcyjności przekazu. Dobra percepcja tych rozwiązań wśród studentów i uzyskane rezultaty potwierdzają zasadność stosowania systemowego podejścia do przygotowywania form dydaktycznych.

UWARUNKOWANIA ĆWICZEŃ Z PRZEDMIOTU „BANKOWOŚĆ”

The conditions for Banking tutorials

„Bankowość” jako jeden z przedmiotów kierunkowych stanowi istotny element treści merytorycznych kierunku Finanse i Rachunkowość (FiR). Kierunek ten, a dokładniej jego poprzednik – kierunek Finanse i Bankowość – pojawił się w jako konsekwencja zmian oferty dydaktycznej i profilu Wydziału Zarządzania i Informatyki Uniwersytetu Ekonomicznego (Akademii Ekonomicznej) we Wrocławiu (obecnie Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów – ZIF). Przez cały okres pozostawania w ofercie dydaktycznej zarówno kierunek, jak i poszczególne przedmioty ewoluowały merytorycznie i formalnie, w tym również w zakresie wymiaru godzinowego. Do-

datkowym czynnikiem aktywizującym działania doskonalące stało się przygotowanie do wprowadzenia Standardów kształcenia dla kierunku FiR. Niniejszy artykuł przedstawia uwarunkowania oraz ewolucję formy dydaktycznej ćwiczeń z przedmiotu Bankowość na Wydziale ZIF Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu¹.

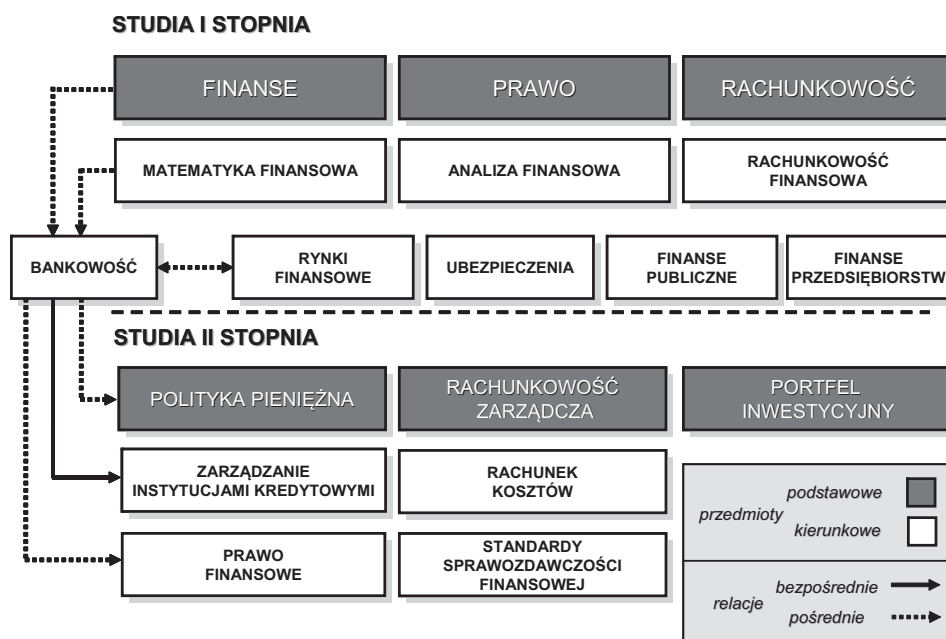
Przedmiot „Bankowość”, podobnie jak każdy inny występujący w ramach ścieżki dydaktycznej danego kierunku pozostaje w określonych zależnościach z innymi przedmiotami. Podstawową kwestią w zakresie zapewnienia spójności ścieżki dydaktycznej jest uzgodnienie zależności i stref granicznych pomiędzy przedmiotami bezpośrednio i pośrednio zależnymi między sobą, a realizowanymi w ramach pełnego cyklu studiów. Z racji tego, iż „Bankowość” jest przedmiotem kierunkowym, ulokowanym na 4 semestrze studiów pierwszego stopnia, stanowi przede wszystkim bazę dla innych przedmiotów z obszaru bankowości (kierunkowych i specjalnościowych) i jego interdyscyplinarność oraz zależność od wcześniej realizowanych przedmiotów jest względnie niewielka. Najważniejszą z relacji bezpośrednich to związki z przedmiotem „Zarządzanie instytucjami kredytowymi”². W tym przypadku przy wyznaczaniu granic i ścieżki kontynuacji określonych treści odwołano się po części do dotychczasowych praktyk, jak też do konsultacji w ramach zespołu dydaktycznego realizującego oba przedmioty (część z kadry dydaktycznej w zespole miało doświadczenie dydaktyczne ćwiczeniowe związane z dotychczasowymi wersjami obydwu przedmiotów). Ustalono m.in., iż kwestia oferty produktów i usług bankowych według rodzajów instrumentów zostaje przedstawiona szczegółowo w ramach przedmiotu „Bankowość”. W przypadku relacji pośrednich mamy do czynienia nie tyle z synchronizacją i uzgodnieniami treści merytorycznych a weryfikacją, na jakim etapie i w ramach którego przedmiotu pojawiły się określone treści i na ile można z nich skorzystać w ramach przedmiotu „Bankowość”. Tego typu zależności zachodzą między „Bankowością” a „Finansami” oraz „Matematyką finansową”. Fragment mapy przedmiotów kierunku FiR i interakcji z przedmiotem „Bankowość” przedstawiano na rys. 1.

Przedmiot, taki jak „Bankowość” pełniący funkcję jednego z przedmiotów głównych dla danego kierunku, jak i stanowiący bazę dalszej ścieżki kształcenia ma specyficzne uwarunkowania. Z jednej strony, wprowadzane są kwestie podstawowe dla funkcjonowania systemu i sektora bankowego, a z drugiej, pojawia się konieczność oddania specyfiki i wyjaśnienia mechanizmów rządzących podmiotami operującymi w tym obszarze biznesowym. Dodatkowym czynnikiem rzutującym na formę zajęć jest usługowy charakter działalności bankowej i namacalność relacji klienta z bankiem oraz jest kontekst praktyczny. Stąd zespół dydaktyczny praktycznie od początku zakładał, iż oprócz przedstawiania idei, koncepcji, modeli czy mechanizmów działania niezbędne jest wbudowywanie w zajęcia odniesień do rozwiązań rzeczywistych, a także sprawdzanie/

¹ Rozróżnienie identyfikacyjne niezbędne z powodu funkcjonowania kierunku FiR również w ramach Wydziału Nauk Ekonomicznych UE we Wrocławiu.

² Więcej na temat uwarunkowań i formy dydaktycznej przedmiotu *Zarządzanie instytucjami kredytowymi*, [w:] Kalasińska M., Nosowski A., *Zarządzanie instytucjami kredytowymi – raport z frontu*, [w:] *Dydaktyka finansów na kierunku finanse i rachunkowość*, Materiały konferencyjne, pod red. A. Kopińskiego, Wydawnictwo UE Wrocław 2009, s. 109-115.

testowanie/weryfikowanie bieżącej oferty produktowo-usługowej banków. I te aspekty znajdowały swoje odzwierciedlenie w formie dydaktycznej ćwiczeń i były brane pod uwagę podczas ewolucji przedmiotu przebiegającej zgodnie z postulatem ciągłego doskonalenia³.

Rys. 1. Mapa wybranych przedmiotów kierunku FiR i interakcji z przedmiotem „Bankowość”.
A map of selected courses in Finance and Accounting and their interactions with a Banking course

Źródło: Opracowanie własne.

EWOLUCJA FORM DYDAKTYCZNYCH

The evolution of teaching forms

Ewolucyjny charakter prac nad doskonaleniem formy dydaktycznej ćwiczeń z przedmiotu „Bankowość” w najbardziej specyficzny sposób przejawiał się w momencie wygaszania kierunku FiB i wejścia nowej specyfikacji kierunku FIR. Wydział ZIF zrealizował to w sposób etapowy, czyli pierwsza edycja studiów dziennych I stopnia FiR realizowała

³ Więcej na ten temat, [w:] Nosowski A., Łęka Z., *Podejście procesowe w zarządzaniu jakością kształcenia*, Materiały konferencyjne: XII Konferencja Dydaktyczna, pod red. Cz. Domańskiego i J. Suheckiej, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003, s. 85-96.

program hybrydowy, w którym elementy programu FiR łączyły się z dotychczasowo realizowanym programem kierunku FiB. Oznaczało to konieczność wprowadzenia przejściowej edycji zajęć z przedmiotu „Bankowość” zrealizowanej w semestrze zimowym 2009/10. Tym samym okres rozwoju formy dydaktycznej można podzielić na trzy fazy: faza I – kierunek FiB, faza II – przejściowa oraz faza III – kierunek FiR. Ważnym czynnikiem było to, iż trzon zespołu dydaktycznego prowadzącego zajęcia z przedmiotu „Bankowość” przez cały czas pozostawał bez zmian, co miało istotne znaczenie w utrzymaniu ciągłości podejmowanych wysiłków, jak i w kumulowaniu doświadczeń. Podstawowa charakterystyka faz ewolucji (rozwoju) formy dydaktycznej ćwiczeń z przedmiotu „Bankowość” została przedstawiona w tabeli 1 (stopień standaryzacji w skali 1-5).

Tab. 1. Podstawowa charakterystyka faz ewolucji formy dydaktycznej ćwiczeń z przedmiotu Bankowość.

Basic characteristics of evolutionary stages of a teaching form of tutorials in Banking

Cechy	FAZA I	FAZA II	FAZA III
okres stosowania	do czerwca 2009	semestr zimowy 2009/10	od lutego 2010
stopień standaryzacji	***	****	*****
semestr studiów	5	5	4
łącznie wymiar godzinowy	15 godzin	30 godzin	30 godzin
Część audytoryjna			
wymiar godzinowy	45 minut/15 spotkań	90 minut/10 spotkań	45 minut/15 spotkań
formy aktywizacji studentów	dyskusja projekty indywidualne	dyskusja	dyskusja
forma zaliczenia	2 kolokwia + aktywność + ocena projektu	2 kolokwia + aktywność	2 kolokwia + aktywność
Część laboratoryjna			
wymiar godzinowy	nie dotyczy	90minut/ 5 spotkań	90 minut/ 7,5 spotkania
formy aktywizacji studentów		projekty zespołowe	raporty indywidualne
forma zaliczenia		ocena projektów	raport kontrolny

Źródło: Opracowanie własne.

Mimo, iż obecnie ćwiczenia z przedmiotu „Bankowość” realizowane są w ramach fazy III, to zasadne jest przedstawienie każdej z faz i form dydaktycznych, jakie były w ramach nich używane. Pomysły i doświadczenia z faz poprzednich są atrak-

cyjne i dydaktycznie efektywne, mogą także stanowić inspirację dla innych. Warto również podkreślić fakt, że formy i mechanizmy dydaktyczne stosowane w ramach poszczególnych faz również wewnątrznie ewoluowały i były zmieniane w kolejnych edycjach (wyjątkiem jest faza II z założeń mająca charakter przejściowy). W dalszej części artykułu przedstawiono szczegółową charakterystykę poszczególnych faz.

FAZA I

Stage I

Uwarunkowania i założenia wstępne. Oprócz uwarunkowań ogólnych, o których wspomniano wcześniej podstawowym ograniczeniem był czas trwania zajęć ćwiczeniowych, ograniczony do 45 minut/tydzień. Oznaczało to konieczność utrzymywania reżimu czasowego i strukturyzacji formy dydaktycznej pozwalającej na sprawne prowadzenie zajęć. Założono również, iż studenci do merytorycznej części zajęć będą się przygotowywać na zasadzie klasycznego studiowania wskazanych źródeł literaturowych i regulacji prawnych oraz doniesień medialnych, a także rzeczywistych ofert banków. Nie przewidywano wykorzystania wsparcia informatycznego (studenci w semestrze poprzedzającym zajęcia z „Bankowości” realizowali przedmiot „Informatyka w finansach”, gdzie realizowane też zagadnienia związane z obszarem bankowości).

Forma dydaktyczna. Zajęcia ćwiczeniowe w fazie I prowadzone były z wykorzystaniem dwóch form aktywizacji studentów: dyskusja grupowa i projekt indywidualny oraz formy sprawdzającej w postaci kolokwium (2 w trakcie semestru). Dyskusja zbudowana była w oparciu o zagadnienia udostępniane studentom w postaci harmonogramu na początku semestru. Aktywność studentów premiowana była punktami.

Harmonogram zajęć wskazywał również obszary projektowe (około 11-12), skorelowane z zawartością merytoryczną (zastosowano przesunięcie: obszar projektowy pojawiał się na następnych zajęciach, po omówieniu kwestii merytorycznych z nim związanych). Przykłady obszarów projektowych to np.: depozyty i inne formy oszczędzania dla klientów indywidualnych, transfer pieniądza czy kredyty konsumpcyjne. Studenci do obszarów projektowych byli przydzielani przez prowadzącego z pewnym wyprzedzeniem. Narzucono ramy formalne i strukturę samego projektu, natomiast pozostawiono swobodę w definiowaniu przez studentów sytuacji i kontekstu, jakiego projekt miał dotyczyć. Zalecano również osobisty kontakt z placówkami/przedstawicielami banków dostarczających analizowane rozwiązania. Zasady opracowywania projektów zostały zestandaryzowane i udostępnione studentom wraz ze wspomnianym harmonogramem (zob. tabela 2). Gotowe projekty były dostarczane na wskazane zajęcia i krótko referowane przez autorów. Za projekt student otrzymywał punkty: 0-2 punkty za zawartość merytoryczną i formę oraz 0-1 punktu za kreatywne podejście do rozwiązywanego problemu.

Wnioski z fazy I. Zdobyte doświadczenia w stosowaniu w ramach fazy I przedstawionych rozwiązań dydaktycznych pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków i zaleceń doskonalących:

1) utrzymanie reżimu czasowego było możliwe i dynamizujące zajęcia, ale sprzyjało również niewskazanemu pośpiechowi. Przy obszernym zakresie merytorycznym przedmiotu wskazane było rozszerzenie wymiaru czasowego przeznaczonego na ćwiczenia;

Tab. 2. Zasady opracowywania projektu w ramach przydzielonego obszaru tematycznego – faza I
Rules in preparing a project within an assigned topic area – stage I

Obszar tematyczny opracowywanego projektu student poznaje z kilkutygodniowym wyprzedzeniem. Projekt powinien być poprawnie osadzony w obszarze tematycznym. Student samodzielnie określa rozwiązywany w projekcie problem i sposób jego rozwiązania.

Jak robić opracowania projektu:

- A. Projekt ma być pracą indywidualną, udokumentowaną pisemnie (maksymalnie 2 strony A4, a najlepiej jedna A4 drukowana dwustronnie – m.in. rozmiar czcionki: 10), ale uzgodnioną z innymi studentami przydzielonymi do tego samego obszaru tematycznego. Opracowania mają się różnić doбором rozwiązań/banków (dopuszczalne jest uwzględnianie różnych rozwiązań z tego samego banku), a także sytuacją wyjściową.
- B. Projekt powinien obejmować minimum 2 rozwiązania (zalecane 3) i pozwalać na ich porównanie, stąd zalecanym podejściem jest przyjęcie przez studenta punktu widzenia klienta szukającego rozwiązania konkretnego problemu. Rozwiązaniami są odpowiadające sytuacji wyjściowej propozycje produktów i usług bankowych lub innych konkurencyjnych rozwiązań. Wybór tych a nie innych rozwiązań nie powinien być przypadkowy (mile widziane podanie warunków preselekcji).
- C. Przy przygotowywaniu projektu zalecany jest osobisty kontakt z oddziałem banku lub przedstawicielem rozwiązania alternatywnego tak, aby uchwycić również te elementy, które nie wynikają z papierowych materiałów reklamowo-informacyjnych i informacji na stronach WWW.
- D. Schemat przeglądu:

1. Opisanie sytuacji wyjściowej:

(np. kupno nowego samochodu o wartości 64 tys. zł na kredyt, w rodzinie 3-osobowej, gdzie mąż zarabia 3100 zł netto, żona zarabia 2750 zł netto, a przewidywany wkład własny będzie na poziomie 25 tys. zł; Rodzina ta już ma jeden kredyt na mieszkanie: 50 tys. spłacony w połowie (zostało jeszcze 8 lat), dla którego rata wynosi około 300 zł) – mile widziane sytuacje rzeczywiste, z którymi studenci mieli do czynienia i mogą podzielić się doświadczeniami.

2. Zdefiniowanie problemu:

(np. znalezienie dla opisanej rodziny oferty kredytowej korzystnej finansowo pozwalającej na elastyczność spłat)

3. Charakterystyka dostawców branych pod uwagę rozwiązań:

(ogólna, krótka charakterystyka branych pod uwagę banków lub innych alternatywnych podmiotów, których rozwiązania są godne zainteresowania i brane pod uwagę w projekcie – np. Bank X – bank detaliczny z przewagą kapitału zagranicznego, posiadający 250 oddziałów na terenie kraju, kierujący swą ofertę przede wszystkim do klientów nisko i średniozamożnych)

4. Porównanie szczegółowych parametrów rozwiązań

(przedstawienie istotnych parametrów rozwiązań i ich porównanie: oprocentowania, prowizje, opłaty i inne parametry finansowe, wymagania formalne)

5. Wytypowanie rozwiązania najlepszego z przedstawionych wraz z argumentacją

(próba określenia najlepszego rozwiązania, uwzględniająca pierwotną sytuację wyjściową, rozwiązywany problem, parametry i inne czynniki mogące mieć znaczenie, jak np. kompleksowość oferty czy czytelność zasad)

6. Uwagi i spostrzeżenia

Źródło: Opracowanie własne.

2. projekty indywidualne pozwalały studentom na odniesienia praktyczne i weryfikacje rozwiązań rzeczywistych, w tym także stosowanie określonych technik i modeli obliczeniowych poznanych w ramach innych przedmiotów. Przydzielenie studenta tylko do jednego obszaru projektowego mogło sprzyjać pewnej niesystematyczności. Wskazane było utrzymanie form dydaktycznych zorientowanych na kontakt z rzeczywistą ofertą bankową, ale przy zachowaniu całosemestralnej intensywności;
3. konieczność kontaktu z oddziałem/przedstawicielem instytucji finansowej miała walor poznawczy i weryfikujący przekazy marketingowe. Mimo atrakcyjności tej formy zbierania informacji wydaje się, że zasadne jest czasowe jej zawieszenie, spowodowane swoistym „zmęczeniem materiału” po stronie oddziałów bankowych;
4. system premiowania aktywności studenckiej w trakcie ćwiczeń i oceny rezultatów wymagał pewnych korekt zapobiegających faworyzowaniu określonych form aktywizacji.

FAZA II

Stage II

Uwarunkowania i założenia wstępne. Podstawowym uwarunkowaniem fazy II była tymczasowość związana z jej przejściowym charakterem. Wiązało się to między innymi z tym, iż grupy studenckie, które objęła faza II realizowały ćwiczenia z przedmiotu „Bankowość” na 5 semestrze (tak jak w fazie I), ale w innym wymiarze godzin (30 godzin, tak jak w fazie III). Były to też ostatnie grupy, które wcześniej zrealizowały przedmiot „Informatyka w finansach”, dający solidne podstawy wykorzystania arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania problemów finansowych. Biorąc te kwestie pod uwagę zespół dydaktyczny, w składzie którego były osoby prowadzące zajęcia zarówno z „Informatyki w finansach” jak i „Bankowości”, potraktował fazę II jako pewien poligon doświadczalny, próbę przed wprowadzeniem docelowych rozwiązań fazy III (na etapie przygotowań fazy II większość uwarunkowań fazy III była znana). Postanowiono zrealizować przynajmniej część postulatów wynikających z wniosków fazy I i m.in. sprawdzić zasadność zajęć laboratoryjnych z przedmiotu „Bankowość”. Stąd między innymi nietypowy podział zajęć ćwiczeniowych (20 godzin zajęć audytoryjnych + 10 godzin zajęć laboratoryjnych).

Forma dydaktyczna. Część audytoryjna zajęć ćwiczeniowych realizowana była w bardzo podobnej konwencji jak w fazie I, czyli z wykorzystaniem listy zagadnień i dyskusji grupowej. Pewnym modyfikacjom uległ jedynie zakres merytoryczny oraz poprawiono system oceny (punktacji) dokonań studenckich, w tym aktywności.

Aspekt projektowy został w całości przeniesiony na zajęcia przeprowadzane w postaci laboratoryjnej, ze wsparciem arkusza kalkulacyjnego Excel. Przyjęło to postać 3 projektów realizowanych w ramach niewielkich (2-3 osobowych) zespołów studenckich, stałych przez cały okres realizacji zajęć. Obszary tematyczne zrealizowanych projektów to:

- obszar A: lokowanie – oszczędzanie – inwestowanie;
- obszar B: finansowanie potrzeb klientów indywidualnych;
- obszar C: ocena zdolności kredytowej i wiarygodności klienta.

Z racji tego, iż ta przejściowa edycja zajęć mogła odwoływać się do wcześniejszych zajęć z „Informatyki w finansach” stopień zaawansowania projektów mógł być stosunkowo duży. Przyjęto założenie, iż zespoły studenckie przygotowują się wcześniej do realizacji projektu i założenia wstępne oraz metodykę rozwiązania dostarczają na część audytoryjną ćwiczeń, tak aby prowadzący miał czas na ich ewentualną weryfikację. W celu uniknięcia przynoszenia na zajęcia laboratoryjne w pełni gotowych projektów, prowadzącym pozostawiono możliwość wprowadzenia czynnika dodatkowego, który pojawiał się dopiero w trakcie prac nad projektem w laboratorium. Podobnie jak w przypadku projektów realizowanych w fazie I, tak i tutaj udostępniono studentom zbiór zasad tworzenia projektów, ich szablon i zestaw wymagań wstępnych do każdego z nich. Wymagania wstępne do każdego z obszarów tematycznych doprecyzowywały jego specyfikę i określały dodatkowe wytyczne (np. horyzont czasowy czy liczbę branż pod uwagę parametrów analizowanych rozwiązań). Dzięki temu uniknięto nieporozumień oraz przyzwyczajono studentów do takiej formuły prowadzenia zajęć, która w zbliżonej postaci powróci w ramach przedmiotu „Zarządzanie instytucjami kredytowymi”. Ogólne zasady pracy nad projektami laboratoryjnymi realizowanymi w ramach fazy II przedstawiono w tabeli 3.

Gotowe projekty były dostarczane w postaci elektronicznej prowadzącemu zajęcia. Były one oceniane według określonych zasad, a punktacja udostępniana studentom w ramach następnych zajęć. W system oceny wbudowano również zabezpieczenie przed niesolidną pracą dowolnego z członków zespołu studenckiego. Stąd na ostatnich zajęciach prowadzący mógł poprosić wskazaną osobę z zespołu o ustosunkowanie się do jednego z projektów (dowolnie wybranego z przygotowywanych przez zespół). Jeśli osoba nie była w stanie w kompetentny sposób wyjaśnić np. zastosowanych rozwiązań lub przyjętych założeń, wówczas jej indywidualna pula punktów była zmniejszona o -1 punkt).

Wnioski z fazy II. Zachowawczy charakter części audytoryjnej oraz eksperymentalny charakter zajęć laboratoryjnych realizowanych w ramach tej fazy pozwolił na sformułowanie następujących wniosków i zaleceń doskonalących:

- 1) dotychczasowa forma zajęć audytoryjnych uzyskała status dojrzały. W celu zapewnienia większej elastyczności, wymagania wstępne (zakres tematyczny) do zajęć audytoryjnych mogłyby pojawiać się przed zajęciami, z tygodniowym wyprzedzeniem, publikowane na dedykowanej stronie internetowej;
- 2) część laboratoryjna pokazała zasadność przeniesienia części projektowej do sal laboratoryjnych, dzięki czemu projekty stały się faktyczną formą aktywizacji studentów, a nie tylko zadaną pracą domową;
- 3) jakość zrealizowanych projektów zarówno od strony merytorycznej (bankowej), jak i informatycznej (wsparcia przy pomocy arkusza kalkulacyjnego) była satysfakcjonująca. Niemniej należało pamiętać, iż jest to specyficzna sytuacja, w której

- baza kompetencyjna studentów była wzmocniona przedmiotem „Informatyka w finansach”;
- 4) podział na część audytoryjną i laboratoryjną zdecydowanie uporządkował ćwiczenia z przedmiotu „Bankowość”, a sygnały płynące od studentów sugerowały, iż dla nich również jest to forma atrakcyjna;
 - 5) nakład pracy związany ze sprawdzaniem projektów przez prowadzących został znacząco niedoszacowany;
 - 6) stworzenie podstaw identyfikacji wizualnej przedmiotu (kolorystyka i jednolita szata graficzna wszystkich materiałów pomocniczych) przyczyniło się do poprawy jego wizerunku.

Tab. 3. Zasady pracy nad projektem laboratoryjnym – faza II
Rules in working on a laboratory project – stage II

1. Specyfikacja tematyki i wymagań względem projektu (wymagania wstępne) pojawiać się będzie minimum na tydzień przed zajęciami, na których dany projekt będzie realizowany. Dokumenty będą pojawiać się na dedykowanej przedmiotowi stronie www.
2. Specyfikacja zawiera tylko ogólne wytyczne, natomiast zespół sam doprecyzowuje problem i określa metodykę i sposób rozwiązania;
3. Projekt winien być koncepcyjnie i informacyjnie przygotowany wcześniej, ale zrealizowany w ramach określonych zajęć.
4. Projekt powinien składać się z następujących części:
 - a) P1 – Problem i założenia wstępne (w tym zarys metodyki rozwiązania) – maksymalnie 1 strona A4
 - b) P2 – Dane i parametry
 - c) P3 – Rozwiązanie problemu
 - d) P4 – Wnioski
5. Z powyższych jedynie część P1 ma mieć formę papierową i powinna być dostarczona na ćwiczenia (we wtorek) bezpośrednio poprzedzające zajęcia laboratoryjne, na których będzie realizowana (w piątek).
6. Części P2-P3-P4 to odpowiednio arkusze w skoroszytcie arkusza kalkulacyjnego Excel dodatkowo uzupełnionego o arkusz P1 z elektroniczną wersją specyfikacji i danymi identyfikacyjnymi zespołu. W przypadku gdy rozwiązanie wykorzystuje kilka arkuszy to są one oznaczane P3-1, P3-2 i tak dalej (schemat takiego skoroszytu projektowego można znaleźć na stronie).
7. Prowadzący ćwiczenia i laboratorium może wprowadzić dodatkowy czynnik lub warunek, który zespół będzie musiał uwzględnić podczas rozwiązywania. Ten dodatkowy element może pojawić się bezpośrednio na zajęciach laboratoryjnych.
8. Projekt (skoroszyt arkuszy) powinien być tak przygotowany i opisany, aby nie wymagał dodatkowych komentarzy i wyjaśnień.
9. Całość, czyli skoroszyt z P1-P2-P3-P4, nazwany tak jak zespół i uzupełniony o oznaczenie projektu, czyli GR3-A-Z3-P3.xls powinien zostać wysłany na dedykowane konto pocztowe.
10. Za przysłanie projektu w terminie zespół otrzymuje 1 punkt. Za część koncepcyjną (arkusz P1 i P2) może dostać 1 punkt (lub 0,5 punktu lub 0 punktów), za część realizacyjną (arkusz P3-P4) może dostać 2 punkty (1,5 punktu za rozwiązanie merytoryczne i wnioski, 0,5 punktu za formę i ergonomię). Razem za projekt można otrzymać 4 punkty..

Źródło: Opracowanie własne.

FAZA III

Stage III

Uwarunkowania i założenia wstępne. Na podstawie doświadczeń zdobytych w fazach I i II zespół dydaktyczny mógł przygotować formę dydaktyczną odwołującą się do dotychczasowych praktyk, przy jednoczesnym respektowaniu nowych uwarunkowań. Przy tworzeniu ćwiczeń założono wykorzystanie zarówno formy audytoryjnej, jak i laboratoryjnej, które uzyskały zrównoważony status (15 godzin + 15 godzin). Przedmiot „Bankowość” umiejscowiono docelowo w ramach 4 semestru studiów (wcześniej był to 5 semestr). Z racji tego, iż w obecnie obowiązującym programie studiów nie ma przedmiotu „Informatyka w finansach” uznano, iż stopień zaawansowania projektów na poziomie rozwiązań arkuszowych powinien być niższy. Należy jednak wziąć pod uwagę to, iż zajęcia laboratoryjne pojawiły się w ramach innych przedmiotów, które pozostają w relacji z „Bankowością”, czyli przede wszystkim w ramach „Matematyki finansowej”. Uznano też, że laboratoryjna część zajęć powinna być traktowana jako komplementarna z częścią audytoryjną i nie powinna być ukierunkowana stricte projektowo, a tym bardziej aplikacyjnie (jako zastosowanie arkusza kalkulacyjnego w bankowości). Tym samym założono rozszerzenie zakresu zajęć laboratoryjnych, gdzie oprócz arkusza kalkulacyjnego pojawia się również bardziej intensywne korzystanie z informacji dostępnych w Internecie i ich analizy. Stąd dotychczas realizowane projekty zostały zastąpione raportami, przygotowywanymi przez studentów w ramach zajęć, na zestandaryzowanych formularzach.

Forma dydaktyczna. Część audytoryjna realizowana w fazie III jest w zasadzie taka sama jak wypracowano w fazie II, w tym stosowany jest sprawdzony i adekwatny system punktowania i oceny studentów. Zrealizowano postulat sukcesywnego udostępniania studentom wymagań wstępnych do ćwiczeń, co pozwala na dynamiczne dopasowywanie ich do przebiegu roku akademickiego, szczególnie zdarzeń nieprzewidywalnych. Oczywiście jest to ujednolicone i dotyczy wszystkich grup studenckich.

Część laboratoryjna uległa zmianie, zgodnie z uwarunkowaniami i założeniami wstępnymi. Podstawową formą aktywizacji jest raport, czyli standaryzowany formularz składający się z poleceń i zadań, zaprojektowany przez zespół dydaktyczny adekwatnie do tematyki określonych zajęć (w ramach semestru przewidziano 6 raportów). Przy projektowaniu formularzy raportów odniesiono się do doświadczeń z projektami realizowanymi zarówno w fazie I jak i w fazie II. Stąd np. mimo standaryzacji raportów pozostawiono w nich czynniki różnicujące, które podawane przez prowadzącego na zajęciach (np. wskazane rodzaje produktów czy banków) pozwalają uzyskać znaczącą dyferencjację przygotowywanych opracowań. Istotą raportów jest praca z rzeczywistymi informacjami i parametrami, do których studenci docierają poprzez strony internetowe banków i odpowiednich instytucji.

Formularze mają czytelną i jednolitą szatę graficzną, co pozwala studentom na szybkie przyzwyczajenie się do pracy z ich wykorzystaniem. Przyjęto zasadę, że raport mieści się na dwóch stronach kartki A4, a praca nad nim (wypełnienie) trwa około

Tab. 4. Fragment formularza raportu „Produkty depozytowe” – faza III

A sample report on “Depository products” – stage III

Proszę czytelnie wypełniać literami drukowanymi. Elementy oznaczone symbolem © są przydzielane przez prowadzącego zajęcia.

DANE IDENTYFIKACYJNE		
	GRUPA:	POŁOWA: DATA:
lp	Nazwiska i imiona osób przygotowujących raport:	
1.		
2.		

RAPORT*	
BANK 1 ©	
BANK 2 ©	

A. Dobór produktów bankowych
 A1. Przejrzyj ofertę wskazanych banków i dobierz produkty adekwatne do wyszczególnionych potrzeb (wpisz ich nazwy):

oszczędzanie/ inwestowanie	BANK 1	BANK 2
terminowe		
bezpieczne		
z możliwością dużego zysku		
systematyczne		
na dużą emeryturę		
na bezpieczną emeryturę		
bezpieczeństwo oszczędzającego i jego bliskich		

B. Szczegółowa charakterystyka klasycznych produktów depozytowych
 B1. Wpisz do tabeli najważniejsze elementy każdej z cech wskazanego produktu bankowego:

rodzaj produktu ©	BANK 1	BANK 2
cechy		
nazwa produktu		
dla kogo i/lub cel		
okres funkcjonowania		
oprocentowanie		
kwota minimalna		
inne opłaty		

* przykład nie ma wymiarów rzeczywistego raportu

Źródło: Opracowanie własne.

75-80 minut. W ramach raportów pojawiają się fragmenty obliczeniowe, gdzie studenci powinni wykorzystać możliwości arkusza kalkulacyjnego Excel. W tabeli 4 przedstawiono fragment formularza raportu dotyczącego produktów depozytowych. Praca nad kolejnymi częściami raportów jest na bieżąco kontrolowana przez prowadzącego zajęcia. W pracy nad każdym z raportów włączono elementy podsumowań, wniosków i wymiany spostrzeżeń. Dzięki temu studenci mogą zidentyfikować podobieństwa i różnice pomiędzy analizowanymi aspektami czy też rozwiązaniami. Po zajęciach raporty są przez studentów oddawane prowadzącemu, który może losowo sprawdzić ich rzetelność. Dla tak prowadzonych zajęć zaprojektowano odpowiedni system ocen, którego przydatność zostanie zweryfikowano po zrealizowaniu pierwszej edycji.

Wnioski z fazy III⁴. Dotychczasowe spostrzeżenia z pracy z formami dydaktycznymi zastosowanymi w fazie III sugerują, iż:

- 1) raportowy charakter zajęć laboratoryjnych przekłada się na wygodę i zrozumienie przez studentów tej formy dydaktycznej;
- 2) zauważono wzrost zaangażowania studentów, wynikający z pracy na rzeczywistych danych;
- 3) realizacja aspektu praktycznego zajęć została osiągnięta, co podkreślają sami studenci;
- 4) założenie o niższych kompetencjach studentów w zakresie posługiwania się arkuszem kalkulacyjnym było zasadne i prawdopodobnie będzie wymagać dalszej weryfikacji;
- 5) celowym było wprowadzenie pełnej integracji zajęć laboratoryjnych i audytoryjnych, również w kontekście przydziału jednej osoby do prowadzenia zajęć z daną grupą studencką.

PODSUMOWANIE

Summary

Przedstawiona charakterystyka faz rozwojowych ćwiczeń z przedmiotu „Bankowość” pokazuje, iż ciągłe doskonalenie jest immanentną cechą procesu kształcenia, a zmiany zewnętrzne (jak wprowadzenie Standardów kształcenia) mogą dodatkowo stymulować do poszukiwania nowych rozwiązań dydaktycznych. Dojście do pełnej sprawności dydaktycznej rozwiązań przedstawionych w fazie III, nastąpi po realizacji drugiej edycji ćwiczeń przeprowadzanych w tej konwencji. Później następuje przejście w tryb klasycznej pętli ciągłego doskonalenia, zakładającej wprowadzanie korekt i modyfikacji wynikających z bieżącej analizy sygnałów płynących od studentów oraz dopasowań do uwarunkowań zewnętrznych, zarówno formalnych (np. modyfikacja wymiaru godzinowego czy rozszerzenie o formy e-learningowe) jak i merytorycznych

⁴ Wnioski te nie mają charakteru ostatecznego. W momencie przygotowywania artykułu nie była jeszcze zakończona realizacja pierwszej edycji zajęć w konwencji przyjętej w fazie III.

(np. pojawienie się nowych ujęć czy podejść do poruszanej tematyki). W ten sposób przejawia się w pełni kontrolowane i systematyczne podejście do organizacji procesu kształcenia i pracy zespołu dydaktycznego, do jakiego wciąż dąży Katedra Bankowości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

SUMMARY

The paper introduces the evolution of a teaching form of tutorials in Banking that are taught by the Department of Banking staff. After an analysis of the previous teaching forms, the three development stages were identified and characterized. Their scope and profile resulted both from the willingness to continually enhance and improve the quality of education and from the impact of external conditions. Each stage has got its appropriate teaching forms that were exemplified in the paper. We endeavoured to apply the real data while ensuring coherent content and attractive communication. A satisfactory perception of the solutions by our students and the accomplished outcomes validate the use of system approach to develop new teaching forms.

dr Zofia Łękawa, dr Adam Nosowski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu